

1

Alweer een vuist. Carl staarde onder zijn lok naar wat de dag te bieden had: een gebakken haring met diagonale sneden in de huid, aangebrande bieslook en een halve aardappel. Hij registreerde de dunne nerven in het aardewerk, die er al zo lang hij zich kon herinneren als spinnenwebben uitzagen, en concentreerde zich op de tijd die moest verstrijken voordat hij zijn blik weer op zijn vader kon richten, zijn tegenstander van formaat aan de andere kant van de tafel, die zijn vuist naast twee haringen en drie aardappelen had geplaatst, terwijl zijn vork als een geplante boom uit zijn knokkels stak – de zorgelijke ademtocht van zijn moeder, die van oudere zus Mona nauwelijks hoorbaar, en kleine Agnes die haar best deed om te kauwen met haar mond dicht, de kromme dans van geluiden en bewegingen die nodig was om dit gezin van vijf bij elkaar te brengen rond een eettafel.

Carl zei het nog een keer:

Klootzak.

Hij schreeuwde niet, maar verwoordde gewoon ondubbelzinnig de duistere kijk van een zoon op zijn vader.

De vork trilde, maar bleef staan. De heer des huizes leunde met zijn lichaam naar achteren zodat het houtwerk kraakte en de anderen vanaf hun vaste posten rond de plaats delict de pompende adamsappel en het behaar-

de halskuiltje konden bewonderen, waar een nieuwe storm dreigde op te komen.

Maar er gebeurde niets.

Zijn vader liet het hoofd naar voren zakken, de kin tegen de borst, liet zich een snuif ontvallen waar niemand de betekenis van begreep en richtte zijn ogen op zijn bord, greep ook het mes en begon te eten, en vroeg met volle mond – zonder de geringste gemoedsbeweging – of Agnes het verschil wist tussen zwart en wit. Het was hun spel, dat van een vader en zijn jongste dochter.

Agnes glimlachte onzeker naar haar etensresten en zei zoals verwacht nee, zodat haar vader met een scheve grijns de anekdote ten beste kon geven over de twee nonnen en de twee eksters die God in de steek had gelaten omdat hij geen verschil tussen hen zag, het oudste revue nummer in het huishouden, dat eindigt met een toren die omvalt waardoor de hele zaak in het voordeel van de eksters wordt beslecht. Zijn moeder – die door zowel kinderen als echtgenoot Mamme werd genoemd – slaakte een zucht van verlichting, dankbaar en gelaten, stond op en at de rest van de maaltijd staand, elke hap en kruimel met haar rug naar het gezin, de vork in haar rechterhand, het bord balanceerend op vijf vingers, om het met een klap in de gootsteen te plaatsen, een glas water uit de kraan te vullen, het in lange teugen leeg te drinken en veel te hard te roepen dat Carl zijn eten naar binnen moest werken, het was niet elke dag haring, en zijn huiswerk moest maken.

Carl verplaatste zijn blik van de verkeerd vastgebonden schortlus op haar rug naar de pas geschoren kaken van zijn vader, vermeed diens blik en liet zijn ogen afdwalen naar oudere zus Mona, die het afgelopen jaar zowel in lichaam als geest was veranderd en er begon uit te zien als een bozige,

goed gevormde peer. Met stevige heupen en dijen, ronde en licht hangende schouders, een transformatie die, zoals Carl wist, haar zowel verwarde als irriteerde, maar die zijn gezworen volgelingen had in de jongensbende van de straat, hoewel niemand het waagde dat hardop uit te spreken. Met als resultaat dat Mona zich met een chagrijnige gezichtsuitdrukking door de puberteit zwoegde, in plaats van met een zelfverzekerde, plagerige lach, en in het besef dat ze zichzelf zonder dat ze daar een vinger voor had hoeven uitsteken in minder dan een jaar tijd had getransformeerd van een dunne spriet – waar ze ook niet tevreden mee was geweest – tot een indrukwekkende schoonheid.

Was ze niet een tikkeltje zwaar?

Nee, Mona had met een beetje minder geluk nog steviger kunnen zijn, het waren haar buien en gekijf waar je over kon klagen, niet haar figuur en die twinkelogen, haar gulzige mond, haar gevatte humor en een stel oorlelletjes dat onmogelijk te beschrijven was. Carl zag het allemaal met de blik van de straat, zijn eigen zus, het wekte zowel indruk als weerzin.

Nu staarde ze haar broer aan met een mengeling van minachting en bewondering, een goed teken, besloot Carl – nou ja, ze begreep hem niet, maar ze had in ieder geval de hoop niet opgegeven dat het op een dag misschien ook met hem iets zou worden, het was het meest hardnekkige oordeel van de straat, inclusief dat van de kinderen: met jou wordt het nooit wat. Leraar tot leerling, ouders tot kinderen, halfvolwassenen tot pubers, jongens en meisjes tot nog kleiner grut.

Met jou wordt het nooit wat.

Als er ooit een buurt was waar het nooit wat met wie dan ook zou worden, dan was het deze wel.

Carl had zijn vuile handen met de handpalmen naar boven op tafel gelegd en staaarde naar het witte raster in de huid, vergeleek het met de spinnenwebben in het aarde-werk, keek weer van Mona's dubbelzinnige glimlach naar zijn vader en zei:

Met jou wordt het nooit wat.

Mamme slaakte een kreet, Mona sloeg haar hand voor de mond en Agnes hapte hoestend naar lucht.

Maar zijn vader zat als op zijn stoel genageld, voorovergebogen te kauwen op de laatste restjes van een maaltijd die hij nog maar een halfuur geleden in lovende woorden had geprezen, niet omdat hij die persoonlijk had geregeld, of omdat het haring was, maar omdat het eindelijk een keer voldoende was voor iedereen, terwijl hij langzaam knikte in de maat van de veroordelende woorden van zijn zoon, alsof hij ze wilde bevestigen, of op zijn minst in beschouwing wilde nemen dat zijn verworpen zoon een dergelijke deprime-rende mening had over zijn eigen vader, nou ja, het was iets om over na te denken.

Carl stond op en stormde met al zijn knagende honger-gevoel de deur uit en de trap af, twee of drie treden tegelijk, de laatste vijf in één sprong, hij voelde het branden onder zijn voetzolen terwijl hij de voordeur opendeed, zich liet opslokken door het leven van alledag en ging zitten op de onderste stenen trede voor de Knud Graahs gate 7 in een be-zette hoofdstad in Europa, zijn armen kruislings over zijn knieën en zijn voorhoofd tegen zijn knokkels.

Op de stoep tussen de straat en het huis waren Olav en Roar bezig met een fietswrak dat op zijn kop stond. Olav met een moersleutel in zijn rechterhand, de linkshandige Roar met een spansleutel in zijn linker, Olav bezig met het rechtbui-

gen van een slag in het achterwiel, Roar met het voorwiel. Een damesfiets die naar eigen zeggen gevonden was bij de walsmolen, vermoedelijk verpletterd door een graanwagen, en die ze al de hele dag hadden geprobeerd op te lappen, ze waren niet eens naar school geweest.

Het zag er niet al te hoopgevend uit, maar een fiets is een fiets, zelfs als de remmen en banden ontbreken, die ze hadden gestolen uit een voertuig dat bij de Vlees- en Vishandel en Kruidenierswaren van Dagny Salangen op slot stond en vermoedelijk van niemand was. Nu richtten ze zich op en staarden naar Carl, wisselden blikken, Olav riep of er iets was.

Carl gaf geen antwoord. Olav haalde zijn schouders op en versterkte de moersleutel. Op een vettig stuk doek voor hem lagen de gereedschappen netjes op een rij, als penselen in een verfdoo, uitrusting die ze grotendeels hadden geleend uit Martinsens genereuze werkplaats.

De namiddagzon brandde schuin op het hofje, het koeien van de duiven, het getjilp van de mussen in de struiken en dakgoten, geen zuchtje wind. Carl vroeg zich af of hij zijn hemd moest uittrekken. Drie verdiepingen boven hem ging het keukenraam omhoog en de schelle stem van Mona deed hem de haren te berge rijzen. Hij moest naar boven komen en zijn eten opeten, verdomme.

Kalleman. Kalleman.

De rollende en gemene lach. Carl merkte op dat Olav en Roar zich oprichtten en een hand boven hun ogen legden om haar, Mona, te bestuderen, die ongetwijfeld zo ver mogelijk uit het raam geleend moest hebben, de aftastende, brede grijns van de jongens, uitdagend sarcasme op en neer langs de huismuur, waarna het raam weer dichtsloeg, en ze zich opnieuw konden concentreren op de fiets, met

hun grijns intact en woorden die niemand kon horen.

Achter Carl ging de voordeur open. Zijn vader kwam naar buiten en liet in het voorbijgaan iets vallen, een plof op de stenen trap, een lunchpakketje, stapte de stoep af, knikte kort naar de fietsmakers en liep de binnenstraat af, zette zijn hoed op zijn hoofd en verdween tussen de pilaren van de toegangspoort richting de Hans Nielsen Hauges gate, om weer eens de wereld te verlaten.

Carl merkte iets ongewoons op aan het lunchpakketje, het moest door zijn vader zelf zijn ingepakt en niet door Mamme. Niemand kon Mamme evenaren als het ging om een lunchpakket maken. Hij wikkelde het papier eraf en zag twee sneetjes bruinbrood rondom de koude haring geklemd die hij in het heetst van de strijd had achtergelaten, het leek op een Amerikaanse hamburger, soldatenvoedsel, hij hield ze tussen beide handen en at vel en graatjes en haring en brood en margarine met zijn ogen dicht en moest twee pauzes inlassen om weer op adem te komen.

Olav kwam voor hem staan, veegde zijn handen af aan een doek en vroeg of het lekker was.

Mmm.

Haring?

Mmm.

Wat ik zeggen wilde, we hebben geen ventielen en remkabels.

Ja...?

Olav stond in dubio en vroeg zich af of Carl niet begreep waar hij heen wilde, zei:

We dachten dat jij naar de niet-jood kon gaan om te vragen of hij nog wat heeft?

Ík?

Ja, jij.